

Sprawozdanie merytoryczne z działalności Fundacji „BORUSSIA” w okresie od stycznia do grudnia 2024 r.

GREMIA FUNDACJI

Od 2024 r. Rada Fundacji pracowała w składzie, powołanym na V kadencję przez Zgromadzenie Fundatorów (Kazimierz Brakoniecki, Robert Traba). Tworzyli ją: Alicja Kulik (przewodnicząca), Maja Dobiasz-Krysiak, Łukasz Galusek, Piotr Mitzner, Jacek Poniedziałek, Wacław Radziwinowicz (członkowie).

Bieżącą działalnością fundacji kierował Zarząd w składzie: Kornelia Kurowska (prezeska), członkinie Zarządu: Alina Kuzborska, Ewa Romanowska, Adelajda Turbaczewska.

W posiedzeniu Rady Fundacji „Borussia”, które odbyło się 06.12.2024 r. w siedzibie fundacji, wzięli udział członkowie Rady, Fundatorzy i członkinie Zarządu. Przez platformę zoom połączył się Piotr Mitzner. Zarząd omówił działalność w 2023 r., odnosząc się do bieżących wyzwań. Rada pozytywnie zaopiniowała sprawozdanie z działalności organizacji. Zapoznała się także z działaniami, prowadzonymi przez fundację w 2024 r.

Zespół stałych współpracowników fundacji tworzyli: Kornelia Kurowska, Ewa Romanowska, Marianna Nowicka (współpraca z wolontariuszami), Justyna Paul (księgowość) oraz wolontariuszki programu edukacyjnego UE „Europejski Korpus Solidarności”.

DZIAŁALNOŚĆ STATUTOWA

W okresie od stycznia do grudnia 2024 r. fundacja prowadziła działalność statutową w następujących obszarach:

1. Program Centrum Dialogu Międzykulturowego DOM MENDELSONA – w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Wspólnota Kulturowa „Borussia”.
2. Program transgraniczny
3. Edukacja obywatelska/wolontariat
4. Inne projekty i działania

Ad. 1 Program Centrum Dialogu Międzykulturowego DOM MENDELSONA

W roku 2024 w partnerstwie z WK „Borussia” zorganizowaliśmy i przeprowadziliśmy następujące wydarzenia:

Festiwal Mendelsohna

Festiwal Mendelsohna w 2024 r. odbył się po raz dziewiąty. Tematem przewodnim była „Wspólnota”. W 2024 r. na program festiwalu złożyły się spotkania autorskie, debaty, spacer tematyczny, wykłady, warsztaty, koncert, pokaz filmu – tematyka spotkań dotyczyła nie tylko kontekstu historycznego, podejmowaliśmy także aktualne kwestie kulturowe oraz społeczno-obywatelskie, odwołując się do bieżących wydarzeń.

To wydarzenie o interdyscyplinarnym charakterze odwołuje się także do celów Borussii – przybliżyć wielokulturowe dziedzictwo Warmii i Mazur, lecz także buduje naszą współczesną tożsamość, integrując nas wokół ponadczasowych wartości takich jak: wolność, prawa człowieka, szacunek wobec inności. Zachęca także do aktywnego działania na rzecz rozwoju lokalnych społeczności w oparciu o budowanie partnerskich relacji z byłymi i aktualnymi sąsiadami.

W 2024 r. byli naszymi partnerami: Forum Dialogu Publicznego, Miejska Biblioteka Publiczna w Olsztynie, Kino Studyjne Awangarda 2, Fundacja „Formy Wspólne”, Stowarzyszenie „Blusztyn” oraz szkoły: Państwowe Liceum Plastyczne im. E. Mendelsohna w Olsztynie, I Liceum Ogólnokształcące w Olsztynie, IX Liceum Ogólnokształcące w Olsztynie. Wydarzenia Festiwalu – wzorem lat poprzednich – były rozłożone w czasie i trwały od 28.09. do 28.11.2024 r.

Na program 9. edycji Festiwalu złożyły się:

- 28.09.2024 - Oficjalna inauguracja – spotkanie z Andrzejem Stasiukiem pt. „Rzeka dzieciństwa”. Prowadzenie: Joanna Wilengowska
- 4.10. - Spacer „Śladami olsztyńskich Żydów – obiekty, miejsca, pamiątki”. Prowadzenie: Rafał Bętkowski
- 4.10. - Warsztaty edukacyjno-artystyczne „Kamyki pamięci”. Prowadzenie: Ewa Pohlke
- 11.10. – „Holokaust. (Nie)odrobiona lekcja historii” – spotkanie z Robertem Szuchtą. Prowadzenie: Aleksander Suhak
- 18.10. – „Inna lekcja”. Spotkanie Joanny Kos-Krauze z uczniami I Liceum Ogólnokształcącego w Olsztynie. Miejsce: Aula I Liceum Ogólnokształcącego w Olsztynie
- 18.10. - Pokaz filmu „Ptaki śpiewają w Kigali” i spotkanie z Joanną Kos-Krauze. Prowadzenie: Alicja

Kulik; Miejsce: Kino Studyjne Awangarda 2

- 20.10. – „Olsztyn. Wagon nr 1945”. Wydarzenie towarzyszące Festiwalu Mendelsohna
- 21.10. – „Erich Mendelsohn. Architekt z Olsztyna” – zajęcia dla uczniów Państwowego Liceum Plastycznego im. E. Mendelsohna. Prowadzenie: Adam Smoczyński.
- 24.10. - „Jadwiga. Opowieść o Stańczakowej” – spotkanie autorskie z Justyną Sobolewską. Prowadzenie: Ewa Romanowska
- 25.10. - Cmentarz żydowski w Olsztynie – warsztaty dla uczniów IX Liceum Ogólnokształcącego w Olsztynie. Prowadzenie: Marianna Nowicka
- 26.10. - „Litwa po litewsku” – spotkanie autorskie z Dominikiem Wilczewskim. Prowadzenie: Joanna Wilengowska
- 26.10. - „Dialog z tradycją” – koncert tradycyjnej muzyki litewskiej w wykonaniu Žemynų Trinkūnaitė
- 8.11. - „1938-2024: Rocznicą Nocy Pogromów – historia i pamięć”. Prowadzenie: Aleksander Suhak „Noc pogromów: nigdy więcej?” – spotkanie z Bożeną Keff. Prowadzenie: Ewa Mazgal. Wydarzenie towarzyszące Festiwalu Mendelsohna
- 14.11. – „Portret z bliska, spojrzenie z dystansu” – spotkanie autorskie z Patrycją Dołowy wokół książki „Pęknięte lustro. Próba portretu Adama Czerniakowa”. Prowadzenie: Ewa Romanowska
- 16.11. – „W cieniu historii. Społeczność żydowska w Rastenburgu (Kętrzynie)” – wykład Macieja Waleszczyńskiego
- 18.11. - Erich Mendelsohn. Architekt z Olsztyna – zajęcia dla uczniów Państwowego Liceum Plastycznego im. E. Mendelsohna. Prowadzenie: Adam Smoczyński
- 22.11.2024 – Kindertransporty 1938/39 – akcja ratowania dzieci żydowskich. Przykłady z Prus Wschodnich – wykład prof. Ruth Leiserowitz
- 23.11.2024 – Światło i kolor – rodzinne warsztaty plastyczne. Prowadzenie: Ewa Pohlke
- 23.11.2024 - Żydowskie domy przedpogrzebowe – przeszłość i teraźniejszość – wykład Krzysztofa Bielawskiego
- 28.11.2024 - „Historia (nie) na sprzedaż” – spotkanie z prof. Robertem Trabą. Prowadzenie: prof. Joanna Szydłowska

LEKCJE DIALOGU

W 2024 r. w cyklu „Lekcje dialogu” kontynuowaliśmy edukacyjne zajęcia dla grup zorganizowanych: studentów, uczniów i grup wolontariuszy. Tematyka zajęć oscylowała wokół zagadnień edukacji międzykulturowej, wielokulturowych dziejów Olsztyna, historii Domu Mendelsohna, postaci i dorobku architekta. W ramach cyklu odbyło się ponad 20 spotkań/warsztatów/zajęć dla różnych grup

odbiorców.

W akcjach porządkowania cmentarza żydowskiego, które odbywały się w ramach cyklu, wzięli udział m.in. uczniowie: Zespołu Szkół Budowlanych, Zespołu Szkół Elektronicznych i Telekomunikacyjnych oraz IX Liceum Ogólnokształcącego. W kwietniu 2024 r. w akcji porządkowania cmentarza żydowskiego wzięli udział osadzeni z Oddziału Zewnętrznego Aresztu Śledczego w Olsztynie.

Koordinacja: Kornelia Kurowska

Wsparcie finansowe: Goethe-Institut, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Fundacja im. Róży Luksemburg

Ad. 2 PROGRAM TRANSGRANICZNY

Program Study Tours to Poland dla studentów

2024 to 20. rok realizacji Program STP dla studentów, który Borussia aktywnie współtworzy od kilkunastu lat ściśle współpracując z Fundacją Liderzy Przemian (Warszawa).

Celem programu jest prezentacja współczesnej Polski młodym obywatelom państw-sąsiadów w Europie Wschodniej (obecnie Mołdawii, Ukrainy oraz białoruskiej diaspory). Jako partner programowy odpowiadamy za tworzenie wspólnie z partnerami merytorycznego kształtu Programu, przeprowadzenie jego promocji, rekrutację osób uczestniczących oraz organizatorów wizyt – polskich organizacji pozarządowych, kontakty z bezpośrednimi organizatorami wizyt, monitoring wizyt studyjnych, a także bieżącą obsługę programu. Od 2022 r. w związku z agresją Rosji na Ukrainę Program realizowany jest w zmodyfikowanej formule. Wizyty odbywają się w grupach ukraińskich i ukraińsko-mołdawskich. Językami roboczymi są ukraiński i angielski.

W marcu 2024 r. odbyło się seminarium przygotowawczo-szkoleniowe. W ramach podnoszenia kompetencji osób koordynujących wizyty studyjne i w odpowiedzi na sytuację psychiczną ukraińskich uczestników zorganizowano w jego ramach warsztaty na temat pracy z osobami w traumie, budowania efektywnej komunikacji w grupie, tworzenia warunków do skutecznego prowadzenia procesu edukacyjnego.

W edycji wiosennej odbyło się 6 wizyt studenckich. Uczestnicy i uczestniczki wizyt gościli w następujących miastach: Bielsko-Biała, Lublin, Łódź, Toruń, Warszawa i Wrocław. Ich realizatorami były organizacje o różnym stopniu doświadczenia w Programie STP dla studentów – z doświadczeniem wieloletnim – Fundacja Edukacji i Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Fundacja na Rzecz Studiów

Europejskich, jednorocznym – Federacja Mazowia, Fundacja KOSMOS, Fundacja Edukacji Pozaformalnej w Bielsku-Białej oraz organizacja, która dołączyła w 2024 r. – Fundacja Kultury Duchowej Pogranicza. Wizyty odbywały się w okresie od 11.05. do 23.05.2024 r. 3 wizyty odbyły się w grupach mieszanych ukraińsko-mołdawskich (z roboczym językiem angielskim) i 3 w jednolitych grupach ukraińskich (z roboczym językiem ukraińskim).

W wizytach udział wzięło łącznie 88 osób, w tym 68 osób z Ukrainy i 20 osób z Mołdawii. 83 spośród osób uczestniczących stanowiły kobiety, mężczyzn było 5. 7 osób mieszkało w krajach innych niż kraj pochodzenia (Estonia 1 osoba, Rumunia 6 osób).

W edycji jesiennej odbyły się 4 wizyty studenckie. Uczestnicy i uczestniczki wizyt gościli w następujących miastach: Białystok, Gdańsk, Łódź, Wrocław. Ich realizatorami były następujące organizacje: Fundacja na Rzecz Studiów Europejskich (FEPS), Stowarzyszenie Level UP, Fundacja Instytut Równowagi Społeczno-Ekonomicznej (FIRSE), Fundacja Tutaka. Wizyty odbywały się w okresie od 20.10. do 19.11.2024 r. 2 wizyty odbyły się w grupach mieszanych ukraińsko-mołdawskich (z roboczym językiem angielskim) i 2 w jednolitych grupach ukraińskich (z roboczym językiem ukraińskim).

W edycji jesień 2024 w ramach Programu Study Tours to Poland dla studentów wzięło udział łącznie 51 osób. Grupa była niemal jednorodna płciowo – w całej edycji uczestniczył tylko 1 student (z Mołdawii). 43 osoby (84%) pochodziły z Ukrainy, 8 (16%) z Mołdawii. 4 osoby z grupy studiowały poza krajem swojego pochodzenia na terenie UE – dwie w Rumunii, po 1 w Czechach i Słowacji.

STP dla studentów – wizyty dla studentów z białoruskiej diaspory (pilotaż)

W dniach 4-11.02.2024 r. odbyła się wizyta studyjna dla młodych aktywnych obywateli i obywaterek Białorusi pozostających poza granicami swojego kraju. Nabór miał charakter zamknięty. W wizycie udział wzięło 10 osób. Jej uczestnicy i uczestniczki reprezentowali różne sfery aktywności, na wizytę przyjechali z Polski (7 osób z Warszawy i Krakowa) i 3 z Litwy (z Wilna i Kowna). W aspekcie merytorycznym spotkanie łączyło prezentację współczesnej Polski, z poszerzonym wątkiem dotyczącym działań integracyjnych i wsparcie środowisk migranckich (np. podniesienie kompetencji w zakresie prowadzenia działań rzeczniczych). Program realizowany był w Olsztynie i Gdańsku. W związku z pilotażowym charakterem wizyty przeprowadzono jej pogłębioną ewaluację.

Program STP dla profesjonalistów

W 2024 roku przygotowaliśmy dwie wizyty w ramach programu STP dla profesjonalistów (I wizyta: 22-

29.06., II wizyta: 25-31.08.) W każdej z wizyt udział wzięło 16 przedstawicieli i przedstawicielek samorządu lokalnego oraz organizacji wspierających samorząd, a także inicjatyw monitorujących przejrzystość działania jednostek administracyjnych samorząd z obwodu sumskiego oraz lwowskiego w Ukrainie. W skład delegacji w przeważającej mierze wchodziły osoby kierujące gromadami. Partnerem ze strony ukraińskiej w realizacji tego przedsięwzięcia było Stowarzyszenie „Innowacyjna Platforma Rozwoju Społeczności” (Асоціації «Іноваційна платформа розвитку громад»).

Celem wizyty studyjnej ukraińskich gości była prezentacja doświadczeń związanych z transformacją ustrojową w Polsce. W ramach intensywnego kilkudniowego pobytu na Warmii i Mazurach osoby uczestniczące w wizytach miały okazję spotkać się z liderami i liderkami życia publicznego regionu. Prezentowane zagadnienia były odpowiedzią na potrzeby strony ukraińskiej zgłoszone w czasie spotkania przygotowawczego przed wizytą.

Najważniejszym wątkiem było pokazanie struktury, kompetencji i sposobu pracy i finansowania polskich samorządów na różnych poziomach, ze szczególnym uwzględnieniem samorządu gminnego. Aspekty teoretyczne połączone zostały z praktycznymi. Obok spotkań z urzędnikami (Starosta Powiatu Olsztyńskiego, Wójt Gminy Świątki, Prezydent Miasta Olsztyna, Przewodniczący Rady Miasta Olsztyna, Burmistrz i Wiceburmistrz Miasta Olsztyn) odwiedziliśmy jednostki samorządowe realizujące zadania z dziedziny edukacji, kultury, gospodarki odpadami, zagospodarowania przestrzennego, bezpieczeństwa, turystyki. Uczestnicy poznali również zasady działania Ochotniczej Straży Pożarnej, Koła Gospodyń Wiejskich, a także gospodarki leśnej w Polsce. W ramach ścieżki poświęconej wykorzystaniu zasobów regionalnych spotkali się z lokalnymi przedsiębiorcami, aktywistami.

Kolejnym wątkiem była kwestia przygotowania ukraińskich jednostek samorządu lokalnego do członkostwa w Unii Europejskiej, przede wszystkim realizacji projektów współfinansowanych ze środków europejskich. Dzięki spotkaniom z ekspertami goście mieli okazję poznać polskie doświadczenia związane z realizacją takich projektów – aspekty praktyczne, prawne, finansowe, społeczne, ekologiczne, zarządcze, zilustrowane przykładami konkretnych zrealizowanych inwestycji na terenie Warmii i Mazur. W ramach wizyt mogli również obejrzeć obiekty finansowane z UE oraz poznać model pracy Lokalnych Grup Działania, gdzie szczególnie podkreślono wagę współpracy i współdziałania w lokalnym środowisku jako narzędzia jego rozwoju.

Dodatkowym aspektem był rozwój współpracy, wymiana doświadczeń pomiędzy samorządowcami z

obwodu sumskiego i obwodu lwowskiego.

Udział w wizycie, możliwość podzielenia się również własnymi doświadczeniami, nawiązania kontaktów, a także zanurzenie się w codzienne, zwykłe życie w pokoju to istotne czynniki, który pozytywnie wpłynęły na sytuację psychiczną ukraińskich gości.

Koordinacja: Ewa Romanowska

Finansowanie: Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności

Ad. 3. EDUKACJA OBYWATELSKA/WOLONTARIAT

Workcamp historyczny na Mazurach

W dniach 24.07.-04.08.2024 r. w Wielbarku na Mazurach odbył się polsko-niemiecki workcamp historyczny dla młodzieży. Młodzi ludzie z Niemiec i Polski wspólnie pracowali nad uporządkowaniem i uczytelnieniem cmentarza z kwaterą wojenną w Opaleńcu. W ramach zajęć uczestniczki i uczestnicy projektu poznawali wielokulturową historię regionu Warmii i Mazur, poszerzali swoją wiedzę i doświadczenia o nowe perspektywy, brali udział w warsztatach edukacyjnych, zajęciach integracyjnych i wycieczkach objazdowych po regionie. Program obejmował również wizytę w Malborku i Europejskim Centrum Solidarności w Gdańsku.

Organizatorzy: Fundacja Borussia i Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e. V.

Partnerzy projektu: Nadleśnictwo Wielbark i Urząd Miasta i Gminy w Chorzeliach.

Koordinacja: Kornelia Kurowska, Marianna Nowicka

Finansowanie: PNWM

Warsztaty „Śladami historii nad Bałtykiem” w Golm

Kamminke/Niemcy, 19.07.-01.08.2024

„Śladami historii nad Bałtykiem” to projekt międzynarodowej wymiany młodzieży, który łączy w sobie elementy edukacji historycznej oraz międzykulturowej. Zajęcia dla młodzieży z Polski, Niemiec i Ukrainy odbyły się na wyspie Uznam nad Morzem Bałtyckim, niedaleko granicy polsko-niemieckiej, w ośrodku edukacyjnym mieszczącym się przy cmentarzu wojennym i miejscu pamięci.

W czasie II wojny światowej, w marcu 1945 r. w nalocie bombowym na położone niedaleko Świnoujście zginęło wiele osób. Była wśród nich ludność cywilna, a także żołnierze. Wielu z nich pochowanych jest na cmentarzu wojennym w Golm. Uczestnicy warsztatów poznawali lokalną historię miejsca i biografie mieszkańców. Zastanawiali się także, jak II wojny światowa wpłynęła na ich indywidualne losy, a także dzieje Polski, Niemiec, Ukrainy i Europy. Uczestnicy brali także udział w pracach porządkowych na tamtejszym cmentarzu. W programie organizatorzy zaplanowali zajęcia

integracyjne, animacje językowe, gry i zabawy. Zajęcia odbywały się w 3 językach: polskim, niemieckim i ukraińskim. W warsztatach w Kamminke wzięło udział: 25-osobowa grupa młodzieży w wieku 13-16 lat. Opiekunem grupy polskiej był Sebastian Bierdziński.

Koordinacja: Kornelia Kurowska

Partner: Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e.V.

Finansowanie: PNWM

„Generation Europe: The Academy”

Projekt „Generation Europe” to projekt z zakresu edukacji obywatelskiej, prowadzony w partnerstwie organizacji z 3 krajów, przygotowujący uczestników z Polski, Niemiec i Hiszpanii do podejmowania działań na rzecz wspólnej, demokratycznej Europy, ochrony praw człowieka oraz promujący aktywną postawę młodzieży w środowisku lokalnym. W ramach trwającego od 2019 r. projektu „Generation Europe. The Academy” realizowanego przez Borussię we współpracy z Urzędem Miasta Monachium oraz organizacją IRENIA z Barcelony, młodzież od 3 lat działa w swoich lokalnych środowiskach, zdobywając kompetencje obywatelskie podczas treningów i zajęć edukacyjnych. W 2024 r. odbył się cykl warsztatów i seminariów dla młodzieży z naszego regionu uczestniczącej w projekcie oraz działań lokalnych inicjowanych przez grupę projektową dla lokalnej społeczności.

W dniach 25.07.-05.08.2024 r. odbyły się także międzynarodowe warsztaty w Mrągowie dla uczestników projektu z Barcelony, Monachium i Mrągowa, podczas których poruszane były kwestie aktywnego obywatelstwa i zaangażowania na rzecz praw człowieka – w formie dyskusji, badań, technik teatralnych i wycieczek. W czasie zajęć młodzież pracowała nad performansem, z którym pod koniec wymiany młodzieżowej, 3 sierpnia, przy mrągowskim moło odbył się happening pod hasłem „Stop mowie nienawiści”, przygotowany przez młodzież uczestniczącą w warsztatach. Swoją akcją w przestrzeni miasta chcieli oni zwrócić uwagę na przejawy przemocy w różnych sferach życia oraz ich długofalowe negatywne skutki. Na ich akcję złożyły się performance, scenki, plakaty i broszurki, flash mob oraz instalacja artystyczna.

Partnerem projektu jest Zespół Szkół nr 2 im. Władysława Jagiełły w Mrągowie, którego uczniowie uczestniczą w projekcie.

Koordinacja: Kornelia Kurowska, Magdalena Hoffleit

Finansowanie: PNWM, IBB e.V., Program Erasmus+

Projekt wolontariatu europejskiego w ramach programu UE „Europejski Korpus Solidarności”

W 2024 r. długoterminowy wolontariat w ramach programu UE Europejski Korpus Solidarności kontynuowała w Centrum Polsko-Francuskim Claire Delobelle z Francji. W okresie od maja do września

swój wolontariat w Fundacji Borussia odbyła Riina Martikainen z Finlandii, a w okresie od sierpnia do września do zespołu wolontariuszy dołączyła Kaja Kowalewski z Niemiec.

Podczas swojego pobytu wolontariuszki uczestniczyły w działaniach swoich organizacji goszczących, angażowały się w prowadzenie wspólnych warsztatów, spotkań i animacji skierowanych do dzieci, młodzieży i osób dorosłych, a także realizowały swoje pomysły na działania projektowe.

Riina Martikainen podczas swojego wolontariatu przy wsparciu koordynatorki projektu zrealizowała w olsztyńskich przedszkolach i szkołach ponad 30 warsztatów tematycznych i animacji przybliżających wybrane aspekty kultury Finlandii. W ramach projektu odbyły się również otwarte warsztaty kreatywne z udziałem wolontariuszki:

22.06.2024 – „Juhannus – Fińska Noc Świętojańska. Spotkanie z Riiną Martikainen, wolontariuszką EKS z Finlandii”

Juhannus to jedno z ważniejszych świąt w Finlandii, a celebrowanie tradycji z nim związanych jest tam wciąż bardzo żywe. Uczestnicy wydarzenia mieli okazję tego doświadczyć - nie tylko usłyszeć opowieść o fińskich tradycjach związanych z tą wyjątkową nocą, jedyną w roku, ale także m.in. nauczyć się tradycyjnego tańca, wspólnie plesć wianki i poznać ich symbolikę.

14.09.2024 – „Tradycyjne Fińskie Opowieści – warsztaty kreatywne z Riiną Martikainen”

Podczas warsztatów, uczestnicy mieli okazję zanurzyć się w świat tradycyjnych fińskich opowieści i stworzyć inspirowane nimi wzory na tkaninach. Nasza wolontariuszka przybliżyła uczestnikom te historie i pomogła w stworzeniu autorskich mini-dzieł sztuki użytkowej.

Zwieńczeniem projektu był mini-projekt przygotowany przez wolontariuszki EKS, zrealizowany przy wsparciu organizacyjnym i merytorycznym koordynatorki projektu. Wolontariuszki przygotowały cykl warsztatów na temat praw człowieka skierowany do uczniów i uczennic szkół średnich z kilku miejscowości w regionie: w Ostródzie, Mrągowie i Lubawie. Warsztaty odbyły się we wrześniu 2024 r.

W dniach 18.-25.04.2024 r. odbył się Europejski Tydzień Młodzieży w Olsztynie. Organizatorem była Fundacja Borussia we współpracy z Centrum Polsko-Francuskim w Olsztynie.

Europejski Tydzień Młodzieży jest organizowany co 2 lata, aby zachęcać młodzież w Europie i na świecie do aktywnego udziału w życiu obywatelskim. W ramach wydarzenia przygotowaliśmy kilka spotkań dla młodzieży na temat wolontariatu w Programie Europejski Korpus Solidarności(EKS) oraz zajęcia interaktywne.

Z młodzieżą spotkali się: wolontariuszki EKS z Francji i Polski oraz osoby, które prowadzą projekty wolontariatu zagranicznego (Polska – Olsztyn, Francja - Saint-Brieuc)

18.04.2024 – Warsztaty z młodzieżą z IV LO w Olsztynie, miejsce: Centrum Polsko-Francuskie w Olsztynie

22.04.2024 – Warsztaty z młodzieżą z I LO w Olsztynie, miejsce: Centrum Polsko-Francuskie w Olsztynie

23.04.2024 – Warsztaty ze studentami UWM, miejsce: Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

24.04.2024 – Warsztaty z młodzieżą z Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Olsztynie, miejsce: Centrum Polsko-Francuskie w Olsztynie

Międzykulturowe warsztaty rodzinne – Lalki Motanki

Warsztaty odbyły się 1.06.2024 r. w Domu Mendelsohna. Ich uczestnicy – dorośli i dzieci – poznali historię, znaczenie i symbolikę tradycyjnej ukraińskiej lalki Motanki i uczyli się, jak własnoręcznie wykonać motankę.

Zajęcia poprowadziła Sofii Kosenkova, 17-letnia uczennica LO 1 pochodząca z Ukrainy, która w 2023 r. wzięła udział w warsztatach dla liderów młodzieżowych prowadzonych przez „Borussię”.

Koordinacja: Marianna Nowicka

Finansowanie: Program UE „Europejski Korpus Solidarności”, PNWM, Goethe-Institut

Ad. 4 INNE PROJEKTY I DZIAŁANIA

Cykl „U noju/U nas”

W 2024 r. zrealizowaliśmy we współpracy z Teatrem im. Stefana Jaracza w Olsztynie projekt U noju/U nas. Ta nowa inicjatywa trafiła w oczekiwania odbiorców i odbiorczyń, którzy okazali się bardzo zainteresowani tematyką warmińskości, tutejszości, tego, czy jest bycie mieszkańcem/-ką Warmii. Warsztaty genealogiczne, historia warmińskich rodów, dyskusje o dziedzictwie i przyszłości regionu, debata o potrzebie opowiadania lokalnych historii – wszystkie te działania były odpowiedzią na potrzeby lokalnej społeczności.

Liczny i aktywny udział w poszczególnych wydarzeniach cyklu pokazał, że lokalna wspólnota potrzebuje przedsięwzięć, które mają charakter tożsamościowy, sięgają do tradycji, budują regionalną dumę i poczucie więzi, opowiadają o trudnych momentach historii Warmii i Mazur bez antagonizowania grup o różnych poglądach, a wręcz przeciwnie - stanowią forum otwartej rozmowy pełnej szacunku i tolerancji.

Projekt łączył tematykę społeczną i historyczną z wieloma obszarami sztuki, takimi jak teatr, literatura, muzyka, sztuki wizualne. Miał charakter inkluzywny poprzez docieranie do takich grup jak mieszkańcy mniejszych miejscowości, seniorzy, dzieci, młodzież, osoby niesłyszące.

W ramach projektu w 2024 r. odbyły się następujące wydarzenia:

Spotkania otwarte:

„Po co nam heimatowe opowieści?” (29.05.2024)

Stawiano takie pytania jak: Czy Warmia i Mazury nie zostały już dostatecznie opowiedziane? Czy nadal wołają do nas duchy? Czy ciążą nam niewywołane klisze, nieobejrane z bólem i współczuciem kadry przeszłości? Czy po raz kolejny musimy się mierzyć z grozą 1945 roku, mitem rzekomych Ziem Odzyskanych, traumą migracji, po raz kolejny przypominać, że cierpienie nie ma narodowości, tak jak nie mają go też okrucieństwo czy konformizm? Jak mamy się tutaj, u noju, czyli u nas, poczuć dobrze? Do udziału w dyskusji zaproszono: pisarkę Ishbel Szatrąwską, aktorkę Marzenę Bergamnn oraz reżysera Piotra Wawera jr.

Prowadziła ją Joanna Wilengowska. Spotkanie odbyło się w Teatrze im. Stefana Jaracza.

„Dwudzień Warmińsko-Mazurski” (29-30.08.2024)

„Dzień warmiński”, który służył poznaniu kultury materialnej i mentalnej Warmii oraz badaniu warmińskiej tożsamości, a przyczynkiem do rozmowy była książka Joanny Wilengowskiej „Król Warmii i Saturna” (Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2024). Rozmowę z autorką przeprowadziła Ewa Mazgal.

„Dzień mazurski” - koncert Moniki Wierzbickiej

„Dzień mazurski” służył poznaniu Mazur jako krainy etnograficznej, stanu obecnego tożsamości Mazurów, ich piśmiennictwa oraz ekspresji językowej. Dr Piotr Szatkowski, socjolingwista związany z Polską Akademią Nauk oraz Uniwersytetem Gdańskim opowiadał o swoich działaniach na rzecz zachowania mazurskiej mowy, inicjatywach mazurskich takich jak gazeta w języku mazurskim (Cejtunek) czy obecności mazurskiego w Internecie. Gwara mazurska zabrzmiała w pieśniach Moniki Wierzbickiej, wokalistki, kompozytorki i autorki tekstów związanej z Mazurami.

„Stacja Allenstein/Olsztyn” (29.11.2024)

Spotkanie miało ono formę rozmowy z udziałem autorów i autorek: Marcina Cieleckiego, Ewy Mazgal i Mariusza Sieniewicza. Prowadziła je Joanna Wilengowska.

Rozmowa dotyczyła przeszłości regionu - symbolicznie przedstawianego jako stacja Allenstein/Olsztyn, z której jedni wyjechali, inni przyjechali. Jednych wygnano, innych przygnano. Jeszcze inni umarli w drodze. Dyskutowano o tym, dlaczego ci, dla których to stacja docelowa, nadal zadają pytania o przeszłość, o rok 1945, rok bolesnej metamorfozy?

Spotkanie było tłumaczone na polski język migowy.

W ramach cyklu „U noju” odbyły się również 3 warsztaty, adresowane do zróżnicowanych wiekowo grup odbiorców i odbiorczyń.

„Warsztaty genealogiczne dla seniorów” (25.06.2024)

Prowadzące wprowadziły uczestników w świat genealogii, pokazując, jak się w nim poruszać, by zbudować własne drzewo genealogiczne. Zaprezentowane zostały metody wyszukiwania źródeł historycznych, prowadzenia dokumentacji, szukania tropów rodzinnych. Uczestnicy korzystali z przygotowanych materiałów piśmienniczych, uczyli się podstaw warsztatu genealoga. Wykorzystane zostały także specjalnie przygotowane na warsztaty prezentacje wideo.

Prowadzenie: Izabela Walesiak, Joanna Wilengowska

Warsztaty genealogiczne „50.000 Warmiaków” (23.10.2024)

Warsztaty odbyły się w Domu Mendelsohna w Olsztynie. Specjalista zajmujący się genealogią warmińskich rodów przedstawił uczestnikom (głównie młodzieży, ale reprezentowane były także inne grupy wiekowe) wyniki swoich poszukiwań genealogicznych, które zaowocowały opisaniem 50.000 osób pochodzenia warmińskiego i stworzeniem imponującego drzewa genealogicznego. Na warsztaty została przygotowana prezentacja video zawierająca cenne materiały dokumentalne z historii Warmii, prezentująca źródła, fotografie.

Prowadzący: Tomasz Brzozowski , Joanna Wilengowska

„Warmińskie warsztaty dla dzieci” (12.11.2024)

Podczas warsztatów dzieci (3 klasa szkoły podstawowej) dowiedziały się co to jest gwara warmińska, odgadywały i poznawały znaczenie wybranych słówek i wyrażeń po warmińsku. Druga część zajęć poświęcona była demonologii ludowej na Warmii. Uczestnicy poznawali warmińskie i mazurskie wierzenia oraz legendy.

Prowadzenie: Marianna Nowicka, Joanna Wilengowska

Nagrania ze spotkań otwartych zamieszone zostały na kanale YouTube Borussia Olsztyn.

W ramach projektu przygotowane zostały materiały upowszechniające gwarę warmińską – notesy i przypinki.

Projekt finansowany bez ze środków Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Goethe-Institut w Warszawie. W 2025 roku planujemy jego kontynuację.

Koordynacja: Ewa Romanowska

W 2024 r. prowadziliśmy także inne działania, realizowane we współpracy z partnerami lokalnymi oraz zagranicznymi.

„Sploty – o Ukraińcach z Polski” – spotkanie z Piotrem Tymą, historykiem i działaczem mniejszości ukraińskiej w Polsce, odbyło się 25.02.2024 r. Rozmowę wokół książki autorstwa Izy Chruślińskiej i Piotra Tymy poprowadził Aleksander Suhak.

Partnerzy wydarzenia: Związek Ukraińców w Polsce, Koło Miejskie ZUwP w Olsztynie, Goethe-Institut w Warszawie.

Noc Muzeów w Domu Mendelsohna

Podczas Nocy Muzeów 18.05.2024 r. zaprosiliśmy odwiedzających do obejrzenia filmu autorstwa Adama Smoczyńskiego „Erich Mendelsohn - architekt z Olsztyna”. Po historycznym obiekcie oprowadzała Maja Wasiluk, a asystowała jej Riina Martikainen, nasza wolontariuszka EKS z Finlandii. Pojawiało się wiele pytań – o oryginalną kolorystykę w sali głównej, architektoniczne rozwiązania, które Erich Mendelsohn zastosował w swoim pierwszym budynku oraz historię cmentarza żydowskiego w Olsztynie.

Archifest w Olsztynie! - Pamięć miasta

8.06.2024 –otwarte wydarzenie „Archifest w Olsztynie! - Pamięć miasta”. Wydarzenie odbyło się w ramach ogólnopolskiej akcji „Archifest. Weekend archiwów społecznych” organizowanej przez Centrum Archiwistyki Społecznej z okazji Międzynarodowego Dnia Archiwów. Spotkanie było poświęcone historii Domu Mendelsohna, cmentarza żydowskiego w Olsztynie i Osiedla Grunwaldzkiego.

Konferencja „Sztynort – Dissonant Heritage – dziedzictwo z przyszłością”

Konferencja odbyła się w dniach 12-15 września 2024 r. w Sztynorcie. Fundacja była polskim partnerem głównego organizatora, którym było Towarzystwo Lehndorffów.

Okazją do tego polsko-niemieckiego spotkania i debaty nad znaczeniem tytułowego „kłopotliwego dziedzictwa” była rocznica zamachu z 20.07.1944 r., do którego doszło w Wilczym Szańcu, w bezpośrednim sąsiedztwie pałacu w Sztynorcie – jego ostatni właściciel Hans von Lehndorff aktywnie działał w grupie spiskowców z kręgu hr. Clausa von Stauffenberga. Podczas konferencji kontynuowana była toczącą się od kilku lat debatę nad przyszłością pałacu w Sztynorcie – w 2023 r. prace nad założeniami programowymi i koncepcją funkcjonalną obiektu zakończyła polsko-niemiecka grupa ekspertów pod kierunkiem prof. Roberta Traby i prof. Dietera Bingena. Podczas konferencji poddano pod dyskusję koncepcję stworzenia w Sztynorcie „Forum Dialogu Europejskiego”, które odnosząc się

do historii miejsca, korzystałoby jednocześnie z jego potencjału geopolitycznego, będąc miejscem inicjującym dialog lokalny i międzynarodowy w tej części Europy.

Konferencja kładła nacisk na dialog i wymianę doświadczeń z aktywnymi i doświadczonymi osobami z otoczenia społecznego Sztynort. Podczas 2. dnia konferencji odbyła się sesja wymiany doświadczeń z udziałem najaktywniejszych przedstawicieli instytucji i organizacji, którzy od wielu lat z powodzeniem działają w środowisku lokalnym. Zajęcia te odbyły się w mniejszych grupach, w formule moderowanego dialogu, służącego wymianie informacji, oczekiwań i pomysłów.

Obrady podczas konferencji odbywały się w centrum MEMUAK, odrestaurowanym przypałacowym spichlerzu w Sztynorcie. Językami konferencji były polski i niemiecki

Dofinansowanie: Fundacja „Die Zeit” z Hamburga oraz Polsko-Niemiecka Fundacja na rzecz Nauki

W 2024 r. Fundacja Borussia była także partnerem następujących przedsięwzięć, które toczyły się w Domu Mendelsohna oraz w różnych miejscach Olsztyna i regionu:

Spotkanie autorskie z niemiecką pisarką Danielą Dröscher

13.05.2024 - odbyło się spotkanie z niemiecką autorką Danielą Dröscher. Spotkanie poprowadziła inicjatorka zdarzenia, lektorka DAAD na Filologii germańskiej dr Maja Nemere, a tłumaczenie zapewniła dr Barbara Sapała. Tematem rozmowy była najnowsza powieść pisarki „Lügen über meine Mutter“ [Kłamstwa o mojej matce]. Wydarzenie odbyło się na Wydziale Humanistycznym UWM w Olsztynie. Borussia była partnerem wydarzenia.

Otwarcie wystawy „Ruch oporu w Niemczech i zamach 20 lipca 1944 r.”

29.05.2024 - Wydarzenia 20 lipca 1944 r. uważane są za najbardziej znaczącą próbę zamachu stanu w Trzeciej Rzeszy. Uczestniczyła w nich grupa spiskowców z kręgu hr. Clausa von Stauffenberga, która skupiała ponad 200 osób. Wśród nich był m.in. hr. Heinrich von Lehndorff, właściciel dóbr w Sztynorcie. Dwujęzyczną wystawę na temat zamachu przygotowało Centrum Kultury Prus Wschodnich w Ellingen. Organizatorami otwarcia wystawy byli: Katedra Literatury i Kultury Krajów Niemieckojęzycznych UWM oraz Biblioteka Uniwersytecka UWM, a partnerami – obok Borussii – także Konsulat Generalny RFN w Gdańsku, Towarzystwo Lehndorffów. Wystawa prezentowana była w Bibliotece Uniwersyteckiej UWM w Olsztynie w terminie 29.05-14.09.2024 r.

Partner: Goethe-Institut

Posiedzenie Rady Organizacji Pozarządowych Miasta Olsztyna w Domu Mendelsohna

10.06.2024 gościliśmy w Domu Mendelsohna na posiedzeniu Radę Organizacji Pozarządowych Miasta Olsztyna. W spotkaniu wzięli także udział Robert Szewczyk: prezydent-elekt Olsztyna oraz wiceprezydent Sylwia Rembiszewska-Piątek.

Rada pod przewodnictwem Doroty Limontas dyskutowała bieżące kwestie związane z działalnością olsztyńskich NGOów. Kornelia Kurowska i Ewa Romanowska przedstawiły zgromadzonym proces ratowania przez Borussię historycznego budynku dawnej Bet Tahary.

Festiwal Literacki Atlantyda Północy

18.06.2024 w Domu Mendelsohna gościliśmy Krzysztofa Czyżewskiego z Fundacji „Pogranicze” - wspólnie z Kazimierzem Brakonieckim wziął on udział w dyskusji „Rodzinna Europa Czesława Miłosza – Atlantyda Północy Borussii”, która otworzyła III edycję festiwalu. Borussia była partnerem Festiwalu. Spotkanie odbyło się dzięki wsparciu Goethe-Institut z Warszawy.

29.06.2024 - w ramach Festiwalu Literackiego Atlantyda Północy w Instytucie Północnym im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie odbył się kiermasz książek o tematyce regionalnej, na którym swoje stoisko miała WK „Borussia”.

Partnerzy: Miejska Biblioteka Publiczna w Olsztynie i Instytut Północny im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.

Zatorze striptizerów – performance literacko-muzyczny

24.07.2024 w Domu Mendelsohna odbył się performance literacko-muzyczny z udziałem olsztyńskich twórców: Mariusza Sieniewicza i Łukasza Pepoła.

Partner wydarzenia: Miejska Biblioteka Publiczna w Olsztynie

Nominacja do Nagrody Korczaka

W 2024 r. Fundacja była nominowana do Nagrody Korczaka – to wyróżnienie przyznawane przez Uczelnię Korczaka, jedną z najstarszych niepublicznych szkół wyższych w Polsce, osobom i organizacjom, działającym na rzecz dzieci i młodzieży z całej Polski. Uczelnia doceniła działania edukacyjne „Borussii” odnoszące się do historii miejsca i misji organizacji, które promują zaangażowanie obywatelskie wśród młodego pokolenia. Uroczysta gala odbyła się 17.05. w Warszawie.

Nagroda Specjalna POLIN 2024

W 2024 r. zostaliśmy wyróżnieni Nagrodą Specjalną POLIN – wręczenie miało miejsce 28.10. podczas uroczystej gali w muzeum. W laudacji dyrektor Muzeum Polin podkreślił działania fundacji na rzecz przywracania pamięci o wielokulturowej historii Warmii i Mazur i wspieranie działań, rozwijanie współpracy i dialog z sąsiadami oraz uratowanie od niepamięci i zniszczenia budynku Bet Tahary.

W 2024 r. włączyliśmy się w tworzenie na Warmii i Mazurach koalicji na rzecz integracji osób z doświadczeniem migranckim lub uchodźczym. Od sierpnia toczą się spotkania różnych podmiotów, zaangażowanych w tę tematykę (NGO'sy, urzędy, UWM, organizacje mniejszości). W ramach działań w grudniu 2024 r. Aleksander Suhak przeprowadził szkolenie nt. komunikacji międzykulturowej dla członków koalicji, która na razie działa jako struktura nieformalna.

Opracowanie: Zespół